

суб'єктами відновлення справедливості (винуватець; доля, випадок; хтось невизначений); за характером відновлення справедливості («покарання», «відновлення», «запобігання»). Як самостійна поведінкова стратегія виокремлюється «смирнення з несправедливістю», що припускає повну відмову від боротьби і небажання відновлювати справедливість.

Отримані в ході дослідження О. Гулевич результати демонструють пріоритет пасивних настанов. Найбажанішою стратегією респонденти вважають «відновлення» (50,9 %); найменш бажаною – «запобігання» (18,2 %). Стратегія «покарання» використовується частіше, ніж «запобігання», але набагато рідше, ніж «відновлення» (21,1 %), що вказує на готовність російського суспільства терпіти випадки несправедливості [2].

Коментуючи результати цього дослідження, слід вказати на певні відмінності, що не дозволяють екстраполювати його висновки на український соціум. Події останніх років (Революція Гідності, волонтерський рух) продемонстрували більшу зрілість нашого громадянського суспільства, його активність [3; 4] та чутливість до проявів несправедливості, ніж в Росії. Але спільною настановою є те, що і там, і тут навіть при виборі активних поведінкових стратегій громадяни вважають за краще обходитися своїми силами, а не звертатися до державних установ. Можливо, це пов'язано з традиційно негативним ставленням до представників влади, викликаного відчуттям власної безпорадності при спілкуванні з ними.

Література

1. Парсонс Т. Система современных обществ / Т. Парсонс. Пер. с англ. Л. А. Седова и А. Д. Ковалева. Под ред. М. С. Ковалевой. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 270 с.
2. Гулевич О. А. Справедливость: как мы ее понимаем и что она для нас значит [Электронный ресурс] / О. А. Гулевич. Режим доступа: <http://www.elitarium.ru/spravedlivost-nespravedlivost-chelovek-predstavlenie-sobyitie-vinovnik-zhertva-otnoshenie-ocenka-vliyanie-povedenie-vospriyatie/>
3. Карабань О. М. Феномен громадянської активності особистості: соціально-філософський аналіз. Автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / О. М. Карабань, Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди», 2015. – 18 с.
4. Додонов Р. О. «Дорожня карта» вирішення східноукраїнського конфлікту як форма громадянської активності / Р. О. Додонов // Вісник Донецького університету. Серія Б. Гуманітарні науки. – 2015. Вип. 1. – С. 110–120.

УДК 130.2

МОБИЛИЗАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ РЕЛИГИОЗНО-МОТИВИРОВАННОЙ РИТОРИКИ ПРОЕКТА «РУССКИЙ МИР»

В. С. Гуржи

Так называемая «русская весна» – события в Донбассе в 2014 году – остается крайне болезненным фактом недалекого прошлого не только в политическом, но даже в научном дискурсе. Тем не менее, в отличие от политиков, у которых есть окончательные ответы на все вопросы, в научном исследовании мы пытаемся разобраться в механизмах произошедшего, оставляя открытым этическое значение данного вопроса. Экзистенциальное основание исследования в данном случае связано с убеждением автора в том, что окончательного ответа на вопрос, что же произошло в

Донбассе и в головах части его жителей не знает никто. Еще одно предварительное замечание, связанное с излагаемым ниже взглядом: Восточнoукраинский конфликт ни в коем случае нельзя рассматривать как религиозный. Однако именно использование религиозной риторики и маркеров для актуализации потенциальных угроз предельным ценностям, во многом повлияло на мобилизацию широких масс населения именно в первые месяцы конфликта, то есть в самую острую его фазу.

Вера занимает одно из центральных мест в жизни каждого человека, ведь сама действительность, ее исходное состояние, создано на основе верований, которые стали законами (которые воспринимаются как предельные ценности). Хотя, с течением времени, некоторые верования могут ослабевать или исчезать вовсе. Поэтому верования не существуют независимо от общества, для их поддержки необходимы значительные усилия современников.

Именно предельные ценности формируют социальный контекст человеческих поступков в кризисные моменты личного развития, развития общества или государства. При этом сами люди не обязательно могут выразить эти самые ценности, или хотя бы с уверенностью сказать право на что они готовы отстаивать с оружием в руках. Угроза предельным ценностям воспринимается как угроза собственному бытию и «запускает» один из базовых инстинктов человека, инстинкт самосохранения. Поэтому поведение, которое не опирается на рациональные аргументы, однако строится на религиозно маркированных ценностях, безусловно, способствует восстановлению ощущение безопасности и неприкосновенности личности.

Довольно рациональный страх смерти, «сдает позиции» перед «Царством небесным и вечной жизнью», которое не поддается никакой верификации. Человек «за которым стоит Бог», как безграничная сила и основа бытия, не знает страха и абсолютно уверена в правоте собственных суждений и поступков, а следовательно экзистенциально защищен.

В современных реалиях обеспечить безопасность общества становится все сложнее для государственных структур, а в случае событий произошедших весной 2014 года на Донбассе, оказалось вообще невозможно. Полный паралич правоохранительной и государственной системы в целом, ключевых гарантов безопасности общества, привело к тому, что это самое общество оказалось крайне уязвимым перед религиозно маркированной риторикой, которая была направлена на те предельные ценности, о которых было сказано выше. Ведь, если власть не может защитить, то остается только «Бог».

По первым упоминаниям, примерно с 7–8 апреля 2014 года, начался ежедневный крестный ход вокруг зданий ДонОГА, а также областного управления СБУ, участники шествия, преимущественно люди пенсионного возраста, с иконами и крестами в руках. Уже 10 апреля на захваченном здании ДонОГА, рядом с шевроном «Беркут» и флагом т.н. «Народного ополчения Донбасса», появились плакаты с религиозной символикой и надписями «Святая Русь, храни веру православную» и изображениями святых.

Если заниматься анализом программных документов так называемых «Л/ДНР», например конституции, то с самого начала можно увидеть апелляции к «Русскому миру», православной вере, общей истории и предкам которые «проливали кровь и отстаивали свою самобытность».

В состав т. н. «Вооруженных сил» «ДНР» и «ЛНР» входили подразделения которые позиционируют себя, как религиозные. Наверное, один из самых известных таких подразделений – РПА (Русская православная армия). Конечно существовали и менее известные, такие как Легион Святого Иштвана, «православный батальон «Восток», батальон Пресвятой Богородицы Августовский" Август "и др.

Показательно, что после того, как религиозная риторика выполнила свою роль, она постепенно отошла на второй план. Так, текст о «Русском мире» была исключена из текста «конституции», и сейчас этот документ не содержит подобных апелляций. Так же, в первой половине 2015 года, РПА была реорганизована в «светское»

подразделение, обычную боевую часть с порядковым номером, религиозные маркеры были убраны с передовой.

Когда речь идет об использовании религиозных маркеров это не обязательно свидетельствует о том, что конфликт религиозный и проходит между верующими разных традиций, или в середине одной религии. Речь может идти скорее о «бытовой» или частной религиозности, для которой характерно конструирование собственных религиозных убеждений из реально существующих догматических норм. Что вовсе не отменяет их истинность для носителей и создает или помогает разворачивать конфликтные ситуации.

Именно создание экзистенциально предельной ситуации посредством использования религиозных маркеров, мы могли наблюдать весной 2014 году на Донбассе. Религиозно окрашенную риторику «русского мира» и использованные на Донбассе религиозные маркеры следует понимать как часть политического и культурного продвижения, а не сугубо религиозную деятельность.

УДК 141.7:316

ДЕ/КОНСТРУЮВАННЯ МІСЬКОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ: ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗРОБОК КЕВІНА ЛІНЧА ТА КОЛІНА ЕЛЛАРДА

К. Л. Гуржи

З ХХ століття в гуманітарних науках обґрунтовується нова дослідницька оптика – відбувається так званий «просторовий поворот», який став визначати погляд не лише на урбаністичні феномени, але й на спосіб визначення та дослідження реальності взагалі з точки зору просторових параметрів та категорії «простір». Його артикуляцію приписують Анрі Лефевру, який використовуючи марксистську методологію запропонував ідею продукування соціального простору, його виробництво. Стрімкі зміни в інтенсивності та якості життя, розвиток комунікаційних та Інтернет технологій, перенаселення, міграція, екологічні виклики – всі ці явища змусили збагнути необхідність переосмислення способів організації того простору в якому ми живемо. Данні про зростання рівня урбанізації свідчать, що здебільшого йдеться про міський простір, простір нашого повсякденного життя, який нас оточує та навіть обумовлює наші почуття та настрої. Останню тезу обстоює професор психології Колін Еллард, який є першопроходцем у галузі психогеографії (дослідження того, як впливає на нас оточуюча обстановка) та спеціалізується на когнітивній нейропсихології.

Колін Еллард у своїй книзі «Середовище існування: як архітектура впливає на нашу поведінку та самопочуття» веде мову про ключову роль емоцій у керуванні нашою повсякденною поведінкою, самі ж емоції, та навіть спосіб мислення залежать від простору в якому ми перебуваємо. Дослідник пише: «особисто я переконаний, що ключ до створення кращого середовища проживання на всіх рівнях – у виявленні складного взаємозв'язку між нашим життєвим досвідом і місцями, де його було набуто» [2]. Еллард пропонує для ілюстрації тези контрастний приклад із собором Святого Петра у Римі та повсякденні враження від архітектури. Дослідник описує як у відвідувачів Собору підкошувались ноги від споглядання величного купола з неперевершеними розписами, на думку автора, цей досвід змушує їх замислитися про своє місце у Всесвіті, відкинути страхи й повірити у можливість вічного життя (актуалізація релігійного контексту). Цей досвід здатен контролювати поведінку відвідувачів ще довгий час після візиту до стін Собору. З іншого боку, візити до таких